

Izobraževanje čebelarjev o boleznih čebelje družine

Mag. Ivo Planinc, dr. vet. med.

VF NVI, enota Nova Gorica

ivo.planinc@vf.uni-lj.si

Za uspešno rejo živali je poleg poznavanja različnih tehnologij pomembno tudi poznavanje osnov zdravstvenega varstva živali. Izobraževanja morajo biti dostopna vsem zainteresiranim in s strani izvajalca podana na vsem razumljiv način. Potreben pa je tudi interes s strani uporabnikov, rejcev. Vsak rejec živali se mora zavdati, da je odgovoren za svoje živali. Izobraževanje ni samo pravica, je tudi dolžnost.

Izobraževanja s področja zdravstvenega varstva čebel izvajamo veterinarji, ki se ukvarjamo z zdravstvenim varstvom čebel pri VF NVI. Uredba o izvajanju programa ukrepov na področju čebelarstva v Republiki Sloveniji v letih 2014–2016 (Ur. l. RS, 6/2014) za programski leti 2015 in 2016 ter Uredba o izvajanju Programa ukrepov na področju čebelarstva v Republiki Sloveniji v letih 2017–2019 (Ur. l. RS, št. 73/2016) za programski leti 2017 in 2018 urejata usposabljanje in izobraževanje na področju čebelarjenja. Poudarek pri izobraževanju je na zdravljenju in obvladovanju varoze, vseskozi pa so posamezna predavanja namenjena tudi poznavanju drugih bolezni, še posebej hude gnilobe čebelje zalege. Znotraj prvega vsebinskega sklopa Prepoznavanje bolezenskih znakov bolezni pri čebeljih družinah in znotraj drugega vsebinskega sklopa Ugotavljanje in zdravljenje najpogostejših bolezni pri čebeljih družinah je zajeta tudi bolezen huda gniloba čebelje zalege. Prav tako je znotraj šestega sklopa Izobraževanje čebelarjev začetnikov s področja zdravstvenega varstva čebel vsebina, ki se nanaša na prepoznavanje ter ukrepanje pri pojavu hude gnilobe. Poleg izobraževanj v okviru uredbe pa veterinarji VF NVI izvajamo tudi nekatera predavanja na temo bolezni čebelje družine, ki so še posebno aktualna na določenem področju ali v okviru posameznih čebelarskih društev.

Nacionalni veterinarski inštitut predavanja organizira v sodelovanju s čebelarskimi društvi, ki največkrat požrtvoval-

no poskrbijo za primerne prostore. Teme predavanj v dogovoru s čebelarskimi društvi prilagajamo glede na že izvedena predavanja v predhodnih letih oz. na aktualno problematiko na določenem območju. Ker je število predavanj vsako leto omejeno, je pri organizaciji predavanj pomembno, da je lokacija čim ugodnejša za čim večje število udeležencev. Zato sta pri organizaciji predavanja zaželeni tudi sodelovanje in povezovanje med sosednjimi čebelarskimi društvi.

Za samo udeležbo na predavanjih je obveščanje zelo pomembno. Veterinar predavatelj z dopisom obvesti predsednika čebelarskega društva, ki je soorganizator predavanja, in ga zaprosi, da s pomočjo navadne ali elektronske pošte obvesti vse člane čebelarskega društva. V glasilu *Slovenski čebelar* je za naslednji mesec najava vseh predavanj, ki jih bodo izvajali veterinarji NVI. Navedeni so datum, ura, kraj predavanja ter predavatelj. Na spletni strani Veterinarske fakultete in spletni strani ČZS je objavljen seznam vseh izobraževanj v naslednjem mesecu. Predvsem za nečlane čebelarskih društev je pomembno, da sledijo objavam na spletu.

Predavanj se lahko udeležijo vsi zainteresirani, to pa pomeni, da se jih lahko udeležijo tako člani čebelarskih društev kot tudi nečlani. Tisti, ki že čebelarijo, ali pa tudi tisti, ki se na čebelarjenje šele pripravljajo. Vsak udeleženec izobraževanja po uredbi, ki po končanem predavanju potrdi svojo prisotnost s podpisom, prejme brezplačno potrdilo o udeležbi na predavanju s strani Univerze v Ljubljani, Veterinarske fakultete in brezplačno enotno gradivo v obliki brošure, v kateri so povzetki predavanj vseh šestih sklopov. Z namenom, da bi v prihodnje še izboljšali kakovost predavanj, je vsak udeleženec naprošen, da izpolni vprašalnik, ki se nanaša na strokovnost predavatelja, organizacijo predavanja, sodelovanje vseh udeležencev ter uporabnost vsebin.

Na izobraževanjih na temo hude gnilobe se v prvem delu predavanja udeleženci seznanijo predvsem s tem, kaj so kužne bolezni, kako se širijo, kakšne so lahko posledice ... V drugem delu pa s pomočjo slikovnega gradiva spoznajo najznačilnejše klinične znake hude gnilobe čebelje zalege, učijo se prepoznati bolezen tudi v zgodnejši fazi, seznanijo se z ukrepi ob morebitnem sumu na bolezen v svojem čebelarstvu, spoznajo postopek obveščanja pristojnih služb, seznanijo se s postopki pravilne sanacije čebelnjaka. Pomem-

Javna svetovalna služba v čebelarstvu pri ČZS je februarja 2008 izdala informativno zgibanko *Huda gniloba čebelje zalege* z avtorjem besedil Borutom Preinfalkom, dr. vet. med. Zgibanka je v elektronski obliki dostopna na sple-

tni strani ČZS. Za izobraževalne namene je posnela tudi istoimenski 7-minutni film, ki si ga je mogoče ogledati na YouTube kanalu ČZS.

ČZS, JSSČ

ben del izobraževanja se nanaša na preventivne ukrepe, s katerimi lahko zmanjšamo možnost pojavnosti bolezni.

Ker gre pri hudi gnilobi za zelo kužen material, je možno izobraževanje samo s pomočjo slikovnega materiala. Satov z okuženo zalego ne moremo uporabiti kot učni pripomoček pa tudi ogled satja v okuženem čebelnjaku ni možen. Slikovni material, s katerim razpolagamo, nam omogoča, da dovolj nazorno pokažemo klinične znake bolezni. Poznavanje teh je ključno pri zgodnjem odkrivanju bolezni. Ker za zdaj po predavanju ni preverjanja znanja, je treba

predavanja s to tematiko večkrat ponoviti, tako da lahko vsi udeleženci predstavljeno snov zares usvojijo. **Zato priporočamo, da bi vsako čebelarstvo vsaj vsakih nekaj let organiziralo predavanje prav na temo hude gnilobe čebelje zalege.** Odprto ostaja vprašanje, kako pritegniti na predavanja tiste čebelarje, ki se predavanjem nikoli ne udeležijo. **Z udeležbo na izobraževanjih, s poznavanjem problematike ter odgovornim ravnanjem pri delu s čebelami bomo lahko v prihodnje pojavnost hude gnilobe v Sloveniji še zmanjšali.**

Huda gniloba čebelje zalege v Sloveniji

Dr. Metka Pislak Ocepek in Lucija Žvokelj

Inštitut za patologijo, divjad, ribe in čebele, Univerza v Ljubljani, Veterinarska fakulteta

metka.pislak@vf.uni-lj.si, lucija.zvokelj@vf.uni-lj.si

Hudo gnilobo čebelje zalege v Sloveniji zatiramo po zakonu, na osnovi Pravilnika o ukrepih za ugotavljanje, zatiranje, obveščanje in preprečevanje hude gnilobe čebelje zalege (*Pestis apium*) (Ur. l. RS, 119/2006). Kljub strogim ukrepom ob izbruhu pa bolezen že stoletja ostaja težava v čebelarstvu ne le pri nas, ampak po vsem svetu.

V Sloveniji vsako leto odkrivamo nova žarišča bolezni. Število žarišč se iz leta v leto spreminja, običajno po letih z večjim številom izbruhov sledijo leta z manjšim številom, kar je posledica pregledov vseh čebeljih družin na območjih z zaporami in sanacij žarišč bolezni. Z Grafa 1 je razvidno število žarišč v posameznem letu v Sloveniji. Kot lahko ugotovimo, je število zabeleženih izbruhov bolezni v zadnjih nekaj letih manjše v primerjavi s preteklim obdobjem, je pa pogostejše na območjih zapore zajetih veliko večje število čebelnjakov. Tako ni nobena redkost kužni krog z več kot 50 čebelnjaki v polmeru treh kilometrov. Ob veliki gostoti čebelnjakov je prenos bolezni hitrejši, saj so čebele iz različnih čebelnjakov na takem območju v stalnem medsebojnem stiku in vse skupaj deluje kot en sam čebelnjak. Če ob tem še upoštevamo, da vsi ti čebelarji opravljajo čebelarstvo opravila, kot so krmljenje, zdravljenje, premiki čebeljih družin in podobno, časovno ločeno med seboj, je jasno, da so taka območja visoko tvegana za prenos povzročiteljev bolezni iz čebelnjaka v čebelnjak.

Poleg velike gostote čebelnjakov na nekaterih območjih so v Sloveniji velik problem pri prenosu hude gnilobe tudi čebelnjaki s propadajočimi in odmrlimi čebeljimi družinami, če čebelar ne poskrbi za čebele oziroma sprazni in

razkuži panjev. Čebele iz okoliških čebelnjakov tak položaj takoj izkoristijo za ropanje in ob tem v svoje panje poleg medu odnesejo še morebitne spore hude gnilobe, varoje, spore noseme in drugo.

Težavo predstavljajo tudi neregistrirani čebelnjaki. Čebele iz takih čebelnjakov so ravno tako del skupnega okolja, lahko ropajo sosednje čebelnjake, lahko so same vir okužbe, a se ob pregledih in sanaciji kužnih krogov lahko spregledajo. Če jih veterinar slučajno najde ali pa nanje opozori kak drug čebelar, jih vključimo v pregled, sicer ostanejo nepregledani. **Zelo pomembno je, da so vse čebelje družine vpisane v Register čebelnjakov, da se lahko učinkovito ukrepa v primeru izbruha bolezni, še posebej kadar gre za bolezen in škodljivce, ki v Sloveniji še niso prisotni, kot je na primer mali panjski hrošč.** Zato je nujno, da vsak, ki opazi neregistriran čebelnjak v svoji sosesčini, dobronamerno opozori čebelarja na registracijo ali obvesti čebelarstvo, da pomaga. V skrajnem primeru se poda prijava pristojnemu organu.

Ob izbruhu bolezni se v polmeru treh kilometrov okrog žarišča prepove premik čebel in opreme, dokler niso pregledane vse čebelje družine znotraj zapore in je kontrolni pregled žarišča, ki se opravi najmanj 30 dni po opravljeni sanaciji, negativen. Pogosto pa se zapora zavleče zaradi novo odkritih primerov bolezni in če je žarišče odkrito jeseni in pregledi niso več mogoči. Vse skupaj pa lahko traja dalj časa tudi, če čebelarji ne sodelujejo z veterinarjem in se ne odzovejo na poziv k pregledu čebeljih družin, kljub zapori prevažajo družine izven in na območje, kjer veljajo ukrepi zaradi hude gnilobe, je na terenu več neregistriranih čebelnjakov ali je na stojiščih bistveno več čebel, kot je navedeno v registru. Na VF NVI namreč organiziramo delo

O pomenu Registra čebelnjakov si več preberite v članku »Registracija čebelnjakov« Aleša Bozovičarja v SČ 3/2017, str. 73–74).